

## WAT IS EEN *BUURTUIN*?

De *Buurtuin* is een groene ruimte in de stad die geschikt is gemaakt voor ontmoetingen tussen bewoners van de buurt waarin de tuin is gesitueerd. De buurtbewoners kunnen in de *Buurtuin* talrijke activiteiten ondernemen, zij beheren zèlf de tuin en zijn daarvoor zelf verantwoordelijk. Belangrijk is dat de tuin voor iedereen toegankelijk is. Een ander opvallend kenmerk: de tuin is er in principe tijdelijk! Vroeger of later zal de oorspronkelijk beoogde functie van dat stukje grond worden gerealiseerd. Het kan dus bijvoorbeeld weer bebouwd worden

*Lees meer...*

# BUURTUIN..!

Leren van de *Jardins Partagés* in Frankrijk

BUURTUIN..!  
Leren van de Jardins Partagés in Frankrijk



Jos Jonkhof  
Matthijs Philippa  
Peter Visschedijk



# ***BUURTUIN..!***

## **Leren van de *Jardins Partagés* in Frankrijk**

**Jos Jonkhof  
Matthijs Philippa  
Peter Visschedijk**

## INHOUDSOPGAVE

	5	<b>VOORAF</b>
	7	<b>BUURTUIN!</b>
<i>DE GESCHIEDENIS</i>	11	
	12	<b>JARDINS PARTAGÉS ONTWIKKELEN EN VOORBEEDEN VAN OPVOEDEN TOT DELEN</b>
	14	<b>USA. ECONOMISCHE CRISIS EN BAKERMAT</b>
	15	<b>FRANKRIJK / PARIJS. JARDINS PARTAGÉS, EEN EXPLOSIEF VERSCHIJNSEL</b>
	18	<b>FRANKRIJK / LYON. JARDINS CITOYENS, BAKERMAT VAN DE STEDELIJKE UTOPIE</b>
<i>TIJDELIJK!</i>	23	
	25	<b>HOE TIJDELIJK IS TIJDELIJK?</b>
<i>DE TOEPASSING</i>	27	
	28	<b>ONDERTUSSEN, IN NEDERLAND...</b>
	30	<b>EERSTE <i>BUURTUIN</i> PILOT IN NEDERLAND</b>
<i>DE REGELS EN HET SPEL</i>	33	
	34	<b>SPELREGELS</b>
	35	<b>VOORBEELDCONTRACT</b>
	36	<b>JURIDISCHE INBEDDING</b>
<i>DE LIJSTEN</i>	39	
	40	<b>LIJST JARDINS PARTAGÉS PARIJS</b>
	43	<b>REFERENTIES EN BRONNEN</b>
<i>DE BEELDEN</i>	45	
	46	<b>EEN TUIN MET VEEL GEZICHTEN</b>
<i>COLOFON</i>	79	

### WAT IS EEN *BUURTUIN*?

De *Buurtuin* is een groene ruimte in de stad die geschikt is gemaakt voor ontmoetingen tussen bewoners van de buurt waarin de tuin is gesitueerd.

De buurtbewoners kunnen in de *Buurtuin* talrijke activiteiten ondernemen, zij beheren zelf de tuin en zijn daarvoor zelf verantwoordelijk. Belangrijk is dat de tuin voor iedereen toegankelijk is.

Een ander opvallend kenmerk: de tuin is er in principe tijdelijk! Vroeger of later zal de oorspronkelijk beoogde functie van dat stukje grond worden gerealiseerd. Het kan dus bijvoorbeeld weer bebouwd worden

Stadsparken, wijkparken, volkstuinten, speeltuinen zijn er in iedere stad, buurttuinen ook.....Maar *Buurtuinen*? Die zijn er in Nederland nog nauwelijks. Terwijl de condities voor *Buurtuinen* nog nooit zo goed waren als nu!

**Wat een *Buurtuin* nu precies is, daar gaat het in dit boekje om... En vooral, hoe maak je zo'n tuin in de praktijk?**

De 21e eeuw is de eeuw van de globalisering, waarbij steden – en niet landen – de haarden van alle activiteit zijn. In het footloose-tijdperk draait de concurrentieslag tussen steden om kwaliteit. En dan vooral ook om de fysieke kwaliteit van de stad. Groen is daarbij onmisbaar.

Nieuw groen aanleggen vereist visie en lef van bestuurders, overheden en instituties. Een zekere “gedoe-factor” lijkt daarbij onvermijdbaar. Bij nieuw groen is die vaak heel voelbaar: groot-geld-gesprekken, plan-plagen, propvolle procedures en tanende tijdslijnen. Zo veel hindernissen, dat maar een enkele zeeschildpad de vloedlijn haalt.....

Nee, dan een *Buurtuin*... Juist in een periode dat stadsbesturen (ook) op groen bezuinigen en nieuw groen nóg verder naar de marge wordt gedrukt, nemen de kansen voor *Buurtuinen* evenredig toe. Ze kosten immers haast niets. Bovendien: *Buurtuinen* vereisen nauwelijks procedures. Ze kunnen in een paar maanden worden gerealiseerd en kunnen als het nodig is weer plaats maken voor iets anders.

En vooral: *Buurtuinen* sorteren meteen effect. In de buurt wordt er onder burens over gepraat: “laten we zaterdag afspreken in de *BUURTUIN*!”

Jos Jonkhof  
Matthijs Philippa  
Peter Visschedijk

## **BUURTUIN, SAMEN, TIJDELIJK, DUURZAAM...**

Het geheim van *Buurtuinen* wordt in dit boekje onthuld:

- ze zijn tijdelijk
- ze maken deel uit van de stedelijke dynamiek (en hoe!)
- ze zijn een combinatie van eigenzinnige initiatiefrijkdome uit de VS, formeel Frans recht en een doe-maar-gewoon-dan-doe-je-gek-genoeg mentaliteit uit ons eigen land
- ze kunnen mooi weer spelen
- de spelregels liggen onwrikbaar vast; daarbinnen is er alle vrijheid om de tuin vorm te geven
- de buurtbewoners zijn vooral zèlf aan zet, gesteund door lokale bestuurders die hen liefdevol begeleiden
- de gedoe-factor èn de geldfactor hebben nauwelijks invloed

Het gaat er vooral om nú meer groen te realiseren, in plaats van dromen over groene claims (tussen de vele rode) in een wereld vol - vaak onhaalbare - plannen!



# **B U U R T U I N . . . !**

Het voorbeeld van de Parijse Jardins Partagés in Frankrijk blijkt dermate inspirerend dat het in de Nederland navolging verdient. Met name in de steden die zich inspannen om het dagelijks leefklimaat in de woonwijken te verbeteren en de deelname van de bewoners daarbij te stimuleren.

In een groot aantal steden in Nederland is het besef doorgedrongen dat de combinatie van groen in de stad, burger-participatie en visie op efficiënt en duurzaam beheer van de openbare ruimte van groot belang is.

In Nederland kennen wij natuurlijk eveneens een levendige geschiedenis van tuinen in en om de stad. Met name rond de wederopbouw en de grote stedelijke vernieuwingsoperaties zijn er tal van voorbeelden van de betekenis van groen en tuinen voor de nieuwe stedelingen. Denk aan de Westelijke Tuinsteden in Amsterdam en Tuindorp Vreewijk in Rotterdam. Wij gaan in op de voorbeelden uit Frankrijk waar de rol van buurtbewoners daarbij zo illustratief is. En de stadsbestuurders en grondeigenaren frusteren dit niet. Sterker nog, waar mogelijk ondersteunen zij dergelijke initiatieven.

Voor Nederland zijn de experimenten vooral daar belangrijk waar de grondexploitanten aan zet zijn: soms zijn dat inderdaad ook overheden, net als in Frankrijk, maar in Nederland ook vaak woningcoöperaties en andere grondeigenaren.

Tijdelijk gebruik van de ruimte in de stad is een thema dat vooral vandaag speelt. Het is kenmerkend voor het dilemma waar zowel bewoners als bestuurders van de stad voor staan: de handen vrij houden voor ongekende toekomstige ontwikkelingen èn tegelijk zorg dragen voor een duurzaam en aantrekkelijk woonmilieu in de stad van nu. De kunst is om vormen van tijdelijk ruimtegebruik te vinden die ruimte en tijd bieden aan beide typen kwaliteiten. Ook op dit gebied bieden de Jardins Partagés inspiratie.



## TIJDELIJKHEID, DÉ TROEF VAN DE JARDINS PARTAGÉS

### Tijdelijkheid van het groene ruimtegebruik en daarnaast de eigen verantwoordelijkheid van de gebruiker.

Dat zijn de pijlers waar de Jardins Partagés op steunen. Bewoners, geconfronteerd met de dynamiek van het stedelijk ruimtegebruik, kunnen daarop inspelen door zich een deel van hun directe dagelijkse leefomgeving als het ware toe te eigenen, zonder daarbij een claim op de toekomst te leggen. Overheden en grondeigenaren proberen doorgaans de kans op zo'n claim te verkleinen door tijdelijk ruimtegebruik te vermijden.

De Jardins Partagés maken het door de toepassing van tijdelijke gebruikscontracten mogelijk bestuurders en bewoners op dit punt gerust te stellen. *Buurtuin* is een perspectief, waarbij het (tijdelijk) gebruik van de ruimte is geregeld terwijl de flexibiliteit van de stedelijk dynamiek niet in het geding is.

Klakkeloos kopiëren van het Franse concept naar de Nederlandse situatie is natuurlijk niet aan de orde, maar nagaan welke elementen ervan bruikbaar zijn wel. In deze publicatie wordt de nadruk gelegd op zulke elementen.



'Tegels lichten', dat wil zeggen op zoek gaan naar de geschiedenis van de relaties tussen burgers en stedelijke overheden, brengt vroeg of laat ook de geschiedenis van uiteenlopende bewegingen als de Utopisten, anarchisten, ecotopisten aan het licht, met name in de VS (New York, Los Angeles) en Frankrijk (vaak anarchistisch georiënteerd populistische groeperingen, maar ook groeperingen uit de achtergestelde agrarische regio's). Deze bewegingen zijn in de loop van de tijd sterk geërodeerd, maar komen weer opduiken als er sprake is van 'terugveroveren' van de openbare ruimte op 'het kapitaal' of 'de staat'. Bij een aantal Jardins Partagés in Parijs is de strijdbare sfeer die van deze geschiedenis getuigt nog springlevend en herkenbaar.

De volgende aspecten komen aan de orde:

- het concept: de geschiedenis, ontwikkeling en inspiratie. Inspirerende voorbeelden van toepassing in de bestaande (internationale) context;
- de contacten: de partners, het netwerk, zowel bij de bestuurders als bij de *Buurtuin* gebruikers;
- het contract: de formele contractuele regeling, de eigendoms- en gebruikssituatie, de regeling van de planologische aspecten, etcetera;
- de continuïteit: hoe wordt de houdbaarheid van het concept op de langere termijn gewaarborgd: met andere woorden, is tijdelijkheid permanent te maken?

Vooraf wat dit laatste punt betreft valt veel te leren. In de eerste plaats, van de praktijk. De gemeente Maastricht heeft inmiddels een pilot geïnitieerd, in samenwerking met de bewoners van de wijk De Kommel. In de publicatie wordt hiervan verslag gedaan en zijn de eerste resultaten meegenomen, ter inspiratie voor navolgers. Wij kiezen er hier voor om Jardin Partagé te vertalen met het begrip *Buurtuin*, om het bijzondere karakter te benadrukken: een tuin voor burens.

Ten slotte volgen referenties en bronnen.







# DE GESCHIEDENIS

JARDINS PARTAGÉS  
ONTWIKKELING EN VOORBEELDEN  
VAN OPVOEDEN TOT DELEN

USA  
ECONOMISCHE CRISIS EN BAKERMAT

FRANKRIJK / PARIJS  
JARDINS PARTAGÉS; EEN EXPLOSIEF  
VERSCHIJNSEL

FRANKRIJK  
DE REGIO: HET GROENE NETWERK

FRANKRIJK / LYON  
JARDINS CITOYENS; BAKERMAT VAN DE  
STEDELIJKE UTOPIE

ONDERTUSSEN, IN NEDERLAND.....  
EEN NIEUWE KIJK OP HET STADSE  
GROEN: *BUURTUINEN*



## JARDINS PARTAGÉS ONTWIKKELING EN VOORBEEDEN VAN OPVOEDEN TOT DELEN

De Jardins Partagés zijn in Frankrijk al in de 19e eeuw opgekomen onder de naam Jardins Ouvriers, dat zowel 'arbeiderstuint' als 'werktuint' betekent. Deze tuinen hadden ten doel om de arbeider uit het café te houden, maar werden vooral benut om de voedselvoorziening op peil te houden. Men kweekte er groenten en bereikte tegelijkertijd enige sociale samenhang door arbeiders van dezelfde buurt of werkgever met elkaar te laten samenwerken in de tuin.

Na de Tweede Wereldoorlog hebben de tuinen een hogere vlucht genomen, met name in de steden, onder de naam Jardins Familiaux en later Jardins Citoyens. Deze naamgeving zegt ook iets over de ontwikkeling. Hadden de tuinen eerst een naar binnen gerichte rol bij de versterking van het gezinsleven, later werd met name aangestuurd op versterking van het burgerschap, Citoyenneté. Het bijkomend effect was dat het werken in de tuin een minder stigmatiserende functie kreeg. Wel trad er een ander effect op: de praktijk van "de eigen tuin" ging een meer onderscheidende rol spelen in de relaties tussen



burger en overheid: parken voor de rijke burgers, tuinen voor de arbeiders... Inmiddels is er een nieuwe wind gaan waaien. Vooral onder invloed van ontwikkelingen rond stedelijk groen in de Verenigde Staten en Canada, heeft het beeld van gezond eten uit eigen tuin, tegenover dat van het industrieel geproduceerd voedsel uit de supermarkt de overhand gekregen. In diezelfde context is de belangstelling voor het behoud van oude, bijna uitgestorven rassen fruitbomen, granen, noten en groenten gegroeid.

De laatste decennia zijn de tuinen model gaan staan voor een krachtige stroom van vergroening van de leefstijl, opnieuw vooral in de steden, maar inmiddels ook overgewaaid naar het platteland. Dit laatste is in Nederland zeker te verklaren uit de hoge mate van culturele verstedelijking die het platteland inmiddels ten deel is gevallen.

Met de intrek van de stad in het land is ook de tuin – in de brede betekenis van het woord – het land ingetrokken. Maar daarmee hebben de tuinen hun stichtende of opvoedkundige waarden misschien verloren. Daarvoor in de plaats is een – misschien nog onvermoed maar - net zo opvoedkundige nieuwe betekenis opgekomen, die van het streven naar biologische, ecologische, natuurlijke evenwichten. Het verschil is vooral een ontwikkeling van een collectief bewustzijn naar een meer individuele behoefte bevrediging. Tegen de achtergrond van de oprukkende stad, gaan stedelingen individuele vormen van 'groene' expressie zoeken. Dit leidt tot een variatie van vormen van groen ruimtegebruik: picknicken, tuinieren, siertuinen inrichten, vluchten uit de drukte. Kortom, individuele expressies van een collectief ervaren stedelijke druk. Zo is met de variatie in woonmilieus ook de variatie in type tuinen toegenomen. Bij elke life-style gemeenschap hoort feitelijk een eigen beleving van natuur, gezondheid en actief zijn in de groene ruimte. Tuinen verschillen in maat, type locatie, oppervlakte, organisatievorm en type producten en activiteiten. Hun inrichting wordt niet meer uitsluitend bepaald door de regels van het maximaal productief telen van nuttige waar; ook het speelse element van de verpozing, de recreatie, het kijkgenot en het met elkaar doorbrengen van vrije tijd speelt een grote rol.

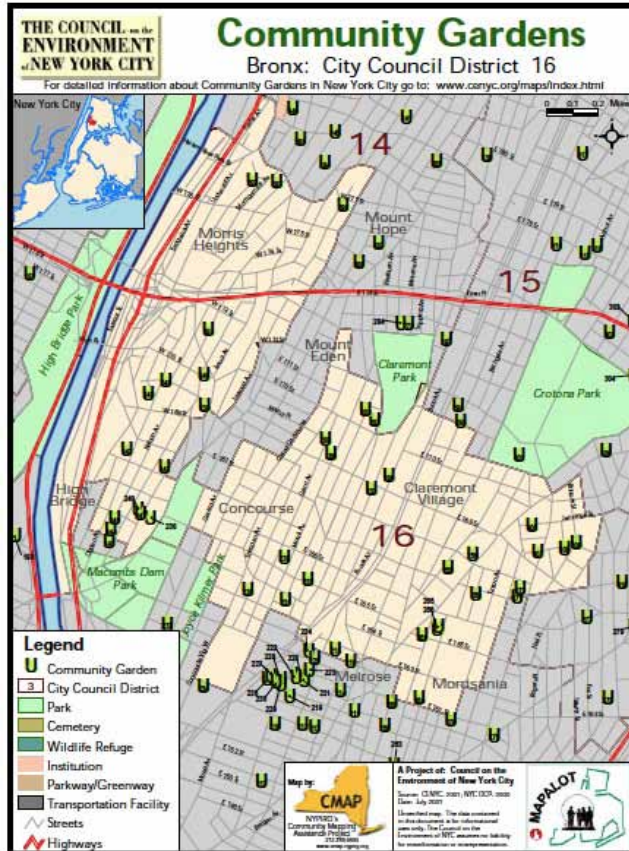




## USA ECONOMISCHE CRISIS EN BAKERMAT

In de jaren 70 komt in New York, met name in Manhattan, midden in een omvangrijke economische dip met ingrijpende effecten op de vastgoed wereld een beweging op gang, die ongebruikte en verpauperde stukken grond wil overerven voor de verbetering van de leefomgeving voor de buurt. Het zijn eerst kunstenaarscollectieven die de chaos te lijf gaan. De naam Liz Christy is onlosmakelijk verbonden met deze eerste initiatieven, onderdeel van haar green guerrilla acties. De stad neemt deze initiatieven over in de vorm van een Green Thumb programma, aanvankelijk bedoeld om de beweging in toom te houden. Al snel ontbrandt een strijd met burgemeester Guiliani, die ruimte wil houden voor ontwikkelaars.

Daarbij lopen persoonlijkheden als Bette Middler voorop. Onder zijn opvolger Bloomberg krijgt de beweging vaste voet aan de grond en al snel zijn er zo'n 750 community gardens. Het gaat er aanvankelijk om voedsel te produceren, maar later ook om sociale verbanden te smeden en gezamenlijke projecten te beginnen. Zowel de grond als de ideeën worden gemeengoed. Het begin van een *Buurtuin* concept....



## FRANKRIJK / PARIJS JARDINS PARTAGÉS, EEN EXPLOSIEF VERSCHIJSSEL

De Jardins Partagés, in huidige vorm, hebben een relatief korte geschiedenis. Vanaf 1990 zijn ze in de regio Parijs verschenen, naar inspiratie van de voorbeelden uit de USA, vooral uit een behoefte aan sociaal contact midden in de anonimiteit van de grote stad en tegelijk om er samen tomaten en sla te telen. Ze vormen het decor voor buurtfeesten, straatmaaltijden en plantenbeurzen. Er worden films gedraaid, cursussen gegeven, glaasjes gedronken, dat alles in een ontspannen en toegankelijke sfeer en – heel belangrijk – in een vertrouwde omgeving. Buurtverenigingen zijn speciaal opgericht voor beheer en onderhoud. En de stad helpt een handje mee met de continuïteit door een programma in het leven te roepen dat informatie, begeleiding en juridische waarborgen verschaft. Het programma *Main Verte* is in 2003 in Parijs met dit doel opgezet. Sindsdien zijn er in Parijs ruim 40 Jardins Partagés in bedrijf en zijn er volgens hetzelfde model enkele tientallen in omliggende departementen uitgezwermd.



De tuinen met het logo van Main Verte maken deel uit van het programma Main Verte (De Groene Hand)







Verspreiding Jardins du Cœur

Daarnaast vinden we de zogenaamde re-integratie tuinen, *Jardins d'Insertion*. Hier gaat het om tuinen met een uitdrukkelijke sociale functie, met een meer permanent karakter, bedoeld voor personen die te lijden hebben onder maatschappelijke uitsluiting, op het werk of in de woonomgeving. Deze projecten hebben al sinds 2001 een wettelijke basis en worden dan ook door (lokale) overheden gefaciliteerd en gefinancierd.

Twee typen worden onderscheiden. Tuinen met een sociale re-integratie functie, bedoeld voor sociale minima. De tuinen vormen een instrument voor een actief re-integratie traject. Deelnemers nemen aan de activiteiten van de tuin deel en komen daarmee op een leer- en ervaringsweg terecht, en als het ware terloops maken zij tegelijk

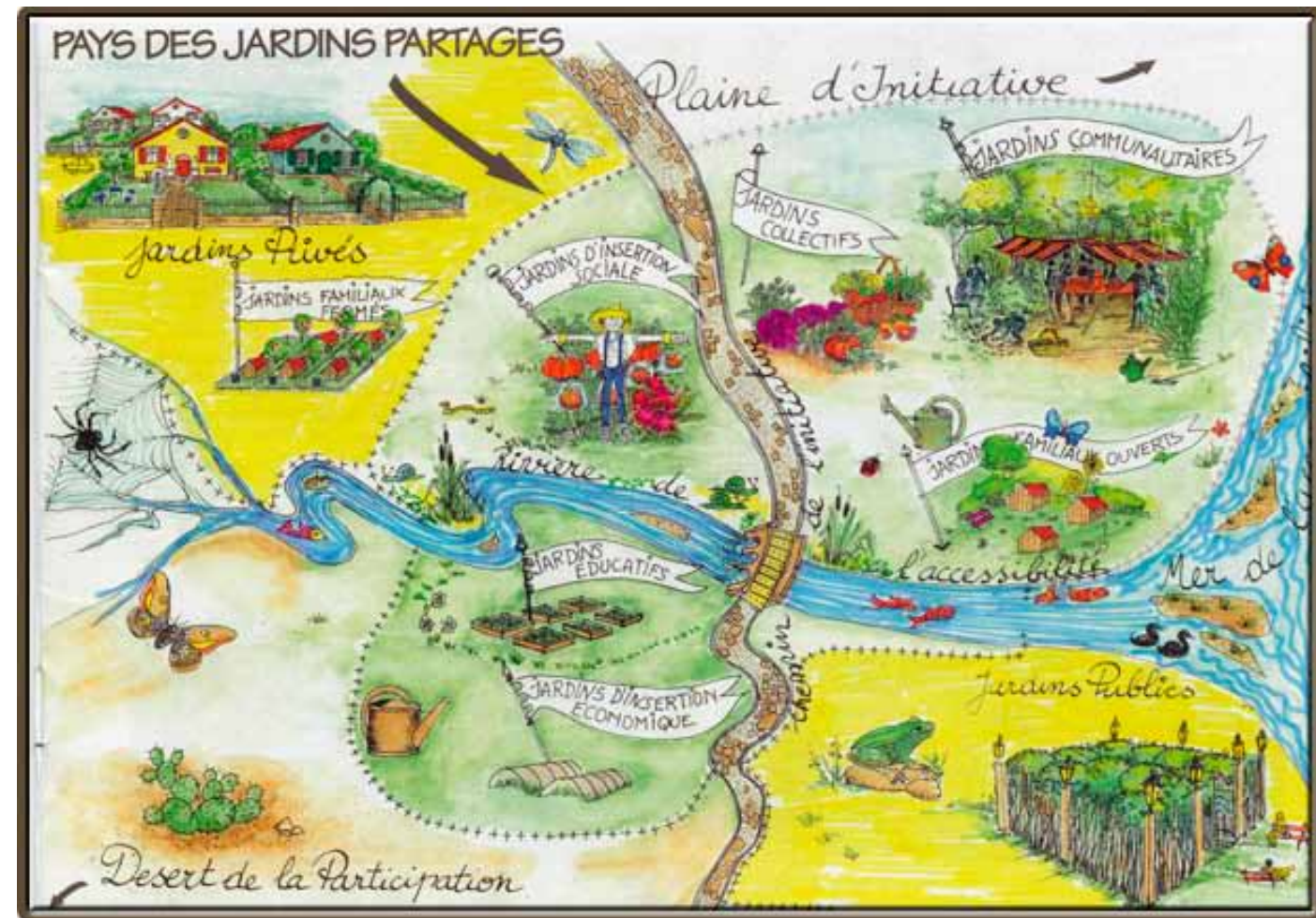
ook kennis met gezond voedsel. De tuinproducten zijn voor eigen gebruik.

Daarnaast de tuinen met een economische re-integratie functie, bedoeld voor een het opdoen van werkervaring en het ontwikkelen van gevoel voor markt-verhoudingen. Deelnemers 'verdienen' de kost, krijgen vergoedingen en zijn in dienst op contractbasis. De producten komen op de markt via opgerichte netwerken van distributeurs en klantenkringen, waaronder bijvoorbeeld de Jardins du Cœur stichting die levert aan de Resto du Cœur (de voedselbank, momenteel zo'n 114 verspreid door heel Frankrijk). Tegelijk worden ook andere doelen gediend, zoals behoud van gezonde groene ruimte in de stadsomgeving, en opnieuw, het bijbrengen van gevoel voor sociale verhoudingen, burgerschap.



De Jardins d'Insertion zijn ondergebracht in een netwerk, het Collectief Jardins d'Insertion d'Ile-de-France. Doel van dit collectief is om de leden professionaliteit bij te brengen door uitwisselingen, kennisoverdracht en vormingsprogramma's. Daarnaast wordt voorlichting gegeven, wordt promotiemateriaal uitgebracht en wordt aansluiting gezocht bij professionele vakorganisaties rond tuinbouw, volle grond teelten en aanverwante organisaties. De activiteiten lopen uiteen van praktijkonderzoek naar het functioneren van collectieve tuinen tot begeleiding van starters van nieuwe projecten en verbindingen leggen met netwerken van afnemers en producenten of met voorlichtingsprogramma's via publieksgerichte media.

Het landschap van de tuinen in en om Parijs









Op zoek naar locaties kunnen de deelnemers aan een tuin-project gebruik maken van hun kennis van de situatie ter plekke in de buurten. Dit zal de stadsregio ook aanraden. Vervolgens kan de stadsregio zorgen voor de nodige formele informatie over de aangedragen locaties, zoals bestemmingsplan en kadastrale informatie.

De stadsregio Lyon staat erop dat er een uitgebreid financieel plan van beide zijden – deelnemers en overheid – op tafel komt, waarin inrichtingskosten, bedrijfskosten, inkomsten (waaronder ook subsidies) in beeld komen. Daarin worden ook de kosten van ‘derden’ opgenomen, bijvoorbeeld diensten van waterbedrijven, afvalverwerking e.d.

De sturende aanpak van de stadsregio Lyon kan verder gaan. De stadsregio kan in sommige gevallen een beroep doen op de vereniging van deelnemers om een ontwerp te leveren voor de tuin. Dit ontwerp wordt getoetst aan de doelstellingen rond deze specifieke tuin. Met name wordt gelet op de openheid naar de buurt, de toegankelijkheid, de relatie met de stedenbouwkundige kenmerken van de omgeving en de fysieke condities van de locatie.

### Voorbeelden van kostenindicaties

(in de lokale context, prijspeil 2011):

- grondsuppletie 20 à 25 €/m<sup>3</sup>
- grondverzet 20 à 30 €/m<sup>3</sup>
- grondaafgraven tot 40 cm 10 à 15 €/m<sup>3</sup>
- onderzoek bodemkwaliteit € 200,-
- onderzoek bodemvervuiling € 1.200,-

De stadsregio heeft als uitgangspunt dat een tuinenprogramma geen toekomst heeft zonder een uitgesproken participatieve benadering. Participatie maakt op zichzelf deel uit van de doelstellingen van het programma: versterking van de lokale democratie in de stad en in de buurten. Als schakel tussen lokale overheid en deelnemers aan een tuinen-project wordt veel belang gehecht aan de animateur, de gangmaker. Deze professional – waarvan de salariskosten in het financieel plan zijn opgenomen - koppelt de ideeën en wensen van de deelnemers aan de expertise van technische overheidsdiensten.



Lyon: Ilôt d'Amaranthes





# T I J D E L I J K !







Jardin Solidaire ontstaan rond 2000 en vanwege de bouw van de sportzaal verdwenen in 2006



De nieuw Jardin Partagé op het dak van de nieuwe sportzaal is geopend in Oktober 2009



## HOE TIJDELIJK IS TIJDELIJK?



Waartoe de tijdelijkheid van de *Jardin Partagé* kan leiden is het opmerkelijke voorbeeld van de *Jardin sur le Toit* (Daktuin), rue des Haies, Parijs 20ste. Aanvankelijk een klassieke *Buurtuin*, is deze tuin na de bouw van de sportzaal op het terrein onder druk van de buurt aangelegd op het dak van het nieuwe gebouw. De tuin is 800 m2 groot, aangelegd door de stad Parijs en de deelgemeente en nu ook weer in beheer bij de buurtvereniging. Tijdelijk betekent hier ook vernieuwing.



De tuin bestaat dankzij het contract tussen de gebruiker en de terreineigenaar. Dat kan de gemeente zijn maar ook bijvoorbeeld een coöperatie of private eigenaar. Dat contract is per definitie tijdelijk en kan beëindigd worden. In dat geval verdwijnt de tuin. Dat betekent sloop van de tuin! Maar de tuin kan elders weer tevoorschijn komen!





# DE TOEPASSING

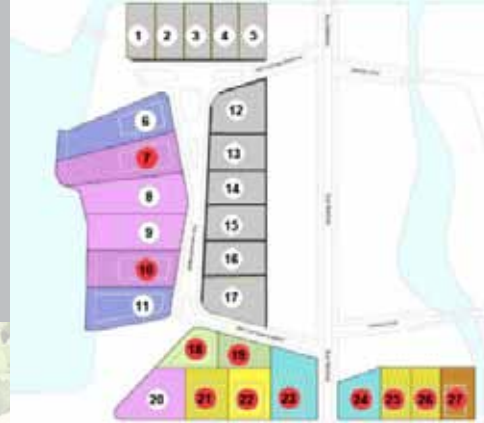




## ONDERTUSSEN, IN NEDERLAND.....

### ROTTERDAM NOORD, TIJDELIJKE KAVELS

Het project PARK16Hoven voorziet in de ontwikkeling van een flink aantal kavels. De markt vlot niet erg. Er zijn nog kavels beschikbaar. De buurtbewoners hebben de kavels nu tijdelijk in gebruik genomen, als tuin ontworpen en onderhouden. Kunstenaars, ontwerpers, liefhebbers met groene vingers zijn aan de slag gegaan. Het resultaat trekt nu ook vele bezoekers van elders, het is een attractie geworden. "Bouw je eigen droomhuis" adverteert de projectontwikkelaar. Voorlopig bieden de vrije groene kavels aan makers en gebruikers alle mogelijkheden voor hun dromen...



## AMSTERDAM NIEUW WEST, EEN NIEUWE KIJK OP HET STADSE GROEN

In het project Social Green zijn ontwerpers de aanjagers van een zoektocht naar vernieuwende invullingen voor het openbaar groen in Amsterdam Nieuw West. Samen met mensen uit de buurt onderzoeken zij hoe



dat openbaar groen een rol kan spelen bij versterking van de sociale samenhang in de buurt.

Nieuw West ondergaat de komende vijftien jaar een grote vernieuwingsoperatie. Daarbij rijst de vraag hoe een nieuwe kijk op het openbaar groen, ruim aanwezig in deze buurt, kan bijdragen aan sociale vernieuwing.

Social Green brengt verschillende partijen bijeen die de potentie zien van openbaar groen voor de bevordering van nabuurschap en sociale cohesie in de buurt. Met elkaar proberen zij te komen tot vernieuwende ideeën voor parken, plantsoenen, pleintjes, veldjes en buitengebieden. Jonge ontwerpers hebben daarbij de rol van creatieve katalysator in het denkproces.

Social Green is een initiatief van Young Designers & Industry. YD+I is een culturele instelling die met de in-

breng van creativiteit wil bijdragen aan culturele, maatschappelijke en economische ontwikkelingen rondom vraagstukken die spelen in de samenleving. Die aanpak is samen te vatten onder de noemer Designs for Society.

Social Green wordt mogelijk gemaakt door steun van Stichting DOEN, het Fonds Sociale Initiatieven en woningcoöperatie Ymere.

### Software

In de jaren '50 van de afgelopen eeuw werden de westelijke tuinsteden in Amsterdam aangelegd vanuit een nieuw huisvestingsideaal. In Geuzenveld-Slotermeer, Bos en Lommer, Osdorp en Slotervaart werd zo gebouwd dat de bewoners licht, lucht en ruimte hadden. De huizen kregen grote ramen en er werden veel tuinen, plantsoenen en parken aangelegd.

Vijftig jaar later is er veel veranderd in dit deel van de stad. De samenstelling van de bevolking is compleet anders en veel huizen zijn aan vernieuwing toe. De komende vijftien jaar zal zo'n zestig procent van de bestaande woningen plaats maken voor nieuwbouw. Daarbij is vaak ook een herindeling van de openbare ruimte voorzien. Onmiskenbaar is er de laatste jaren vanuit politieke en bestuurlijke lagen belangstelling voor de sociale functies van de openbare ruimte, in het bijzonder van openbaar groen. Doorgaans is voor de plannenmakers de fysieke inrichting, de 'hardware' het uitgangspunt. Het project *Social Green* begint juist bij de 'software', de mensen, die zo zelf mee vorm kunnen geven aan hun - groene - omgeving

Bron: [www.socialgreen.nl](http://www.socialgreen.nl)



# EERSTE BUURTUIN PILOT IN NEDERLAND

## BUURTUIN6211 MAASTRICHT

De gemeente Maastricht is in 2010 een pilot gestart, samen met de bewoners van het Kunstkwartier, in de wijk Statenkwartier. Dit naar aanleiding van een bezoek van een groep bestuurders, ambtenaren, professionals en bewoners aan Parijs, in samenwerking met Alterra en het (toenmalige) ministerie van LNV. Zij raakten daar geïnspireerd door het concept van de Jardins Partagés.

Het Kunstkwartier heeft inmiddels zijn eigen *Buurtuin* die buurtbewoners zelf hebben aangelegd en nu ook onderhouden. De tuin, omgedoopt tot *Buurtuin6211*, is gelegen aan de Capucijnenstraat, naast de leegstaande Brandweerkazerne. Donderdag 25 februari 2010 gaf toenmalig wethouder Luc Winants op verzoek van buurtplatform Argus de 'kick off' voor de aanleg.

Met deze proef wil de gemeente Maastricht bewoners stimuleren om samen openbare groenvoorzieningen in te richten en te onderhouden, met name in buurten waar een tekort is op dit gebied.

Maria Essers, animator: *“De buurtbewoners van het Kunstkwartier krijgen gedurende twee jaar het braakliggende terrein naast de brandweerkazerne in beheer, onder voorwaarde dat ze het inrichten als tuin, naar het Parijse voorbeeld van de Jardins Partagés. Die periode van twee jaar kan uiteraard worden verlengd. In maart 2010 is de buurt met de opschoning en de beplanting begonnen. Eind mei 2010 is de tuin officieel geopend. De Buurtuin is minimaal twee dagdelen openbaar toegankelijk. Buurtuin6211 wordt druk gebruikt door buurtbewoners, kinderen van de naschoolse opvang, studenten en buitenlandse studenten van de Universiteit van Maastricht. Heel wat bezoekers plukken voor het maken van lekkere gerechten kruiden uit onze eigen kruidenspiraal. En dat mag! Daarnaast mag je de tuin ook voor privé feestjes gebruiken, mits de rommel maar opgeruimd wordt. En dat lukt aardig! Onze vrijwilligers hebben bollen geplant om de Buurtuin een fleurige uitstraling te geven. Tijdens de winterstop gaat de Buurtuin dicht. Daar maken we weer een leuk feestje van! En volgend jaar beginnen we weer opnieuw”.*

*Buurtuin6211* wordt mede mogelijk gemaakt door de ondersteuning van Argus Buurtplatform, de Wijk Ontwikkelings Maatschappij, Woonpunt, Servatius, Maasvallei, Transition Town Maastricht en Centrum Landschap Wageningen. Het concept **Buurtuin** lijkt in Maastricht aangeslagen.



Geen *Buurtuin* zonder een animator: Maria Essers is de drijvende kracht achter het initiatief voor *Buurtuin6211*. Zij is contactpersoon voor de buurt, zowel naar de gemeente en de woningcorporatie als naar de buurtbewoners. Zij woont in de buurt en houdt dagelijks een oogje in het zeil...





# DE REGELS EN HET SPEL

SPELREGELS

VOORBEELDCONTRACT

JURIDISCHE INBEDDING





# S P E L R E G E L S

## Algemene principes

De lokale overheid wil de bewoners meer betrekken bij het verbeteren van de kwaliteit van de groene openbare ruimte, met name in de stedelijke gebieden waar sprake is van tekorten op dit gebied. De lokale overheid wil daarom stimuleren dat groene ruimten in de stad in samenwerking met de bewoners worden ontworpen, ontwikkeld, ingericht, onderhouden en beheerd. Het gaat daarbij om tuinen die deel uit maken van een publiekelijk toegankelijk stelsel van ruimten geschikt voor meerdere openbare doeleinden. Het project *Buurtuin* is een experiment met het doel de omstandigheden en de voorwaarden te onderzoeken waaronder één en ander elders gerealiseerd kan worden. Lokale overheid, bewoners en hun organisaties bepalen samen de koers van het project. Het experimentele karakter van de *Buurtuin* komt vooral tot uitdrukking doordat gebruikers en beheerders van elkaar leren hoe de *Buurtuin* optimaal en duurzaam kan functioneren.

## De Buurtuin

De *Buurtuin* is een groene ruimte in de stad die tijdelijk geschikt is gemaakt voor ontmoetingen tussen en activiteiten van bewoners en gebruikers van de buurt waarin de tuin is gesitueerd. De *Buurtuin* is groen ingericht. Dat wil zeggen dat duurzaam gebruik van de ruimte voorop staat, naast behoud van stedelijke biodiversiteit, ontwikkeling van kennis en verspreiding daarvan onder de gebruikers en beheerders van de tuin. De bestemming van de grond waarop de *Buurtuin* ligt kan op termijn veranderen. Dit is in een contract tussen lokale overheid en gebruikers vastgelegd.

## Begeleiding

De lokale overheid heeft een programma *Buurtuinen*. Dit programma ondersteunt en begeleidt initiatiefnemers die een *Buurtuin* willen opzetten volgens de principes van dit programma. Het verdient aanbeveling om in dit programma een voorziening onder te brengen die zorg draagt voor continuïteit in de begeleiding van de initiatiefnemers.

## Communicatie

Het programma heeft een naam, bijvoorbeeld: **Onze Buurtuin** en wordt door de lokale overheid als zodanig bekend gemaakt en gepromoot.

## Keurmerk

Vanuit het programma wordt een keurmerk toegekend aan die initiatieven die voldoen aan de principes van het programma: het **Onze Buurtuin** keurmerk. De lokale overheid zorgt voor handhaving van het keurmerk door een Handboek *Buurtuinen*, waarin de elementen zijn beschreven die voor de duurzame ontwikkeling van de *Buurtuin* van belang zijn.

## Vereniging

Deelnemers (initiatiefnemers) organiseren zich, bij voorkeur in een vereniging. Een vereniging die het keurmerk aan zijn project wil verbinden geeft aan dat zij de principes die horen bij het keurmerk onderschrijft. De vereniging kan zich bijvoorbeeld inschrijven bij het programma **Onze Buurtuin**. De leden van de vereniging zijn afkomstig uit de directe omgeving van de tuin en uit kringen die een direct belang hebben bij het gebruik, het onderhoud en het beheer van deze specifieke tuin.

## Toegankelijkheid

De *Buurtuin* is open als één van de deelnemers aanwezig is. Dat is bij voorkeur twee maal per week, waarvan een maal in het weekend. De tuin is gesloten wanneer niemand aanwezig is. Een maal per jaar (of meer) stelt de vereniging de *Buurtuin* open voor een bredere publieksmanifestatie. Bij het toegankelijkheid is duidelijk aangegeven: naam, openingstijden, adres van de beheerder/vereniging. Daarnaast ook informatie over de principes van het programma **Onze Buurtuin** en de kernpunten van het keurmerk.

## Functioneren

De vereniging organiseert zelf de wijze waarop de *Buurtuin* kan functioneren, binnen de voorwaarden van het keurmerk. Centraal staat daarin helderheid over aanwezigheid, inrichting, onderhoud, beplantingschema, vruchtgebruik, ruimte voor berging van materialen, voorziening voor compostering, kennisoverdracht met bewoners, contact met lokale overheid en derden. Nadruk ligt op het duurzaam beheer van de tuin, dat wil zeggen zonder bestrijdingsmiddelen, gevaarlijke stoffen, geluidshinder, e.d.

## Verzekering

De vereniging zorgt voor een WA verzekering

## Evaluatie

Jaarlijks vindt een evaluatie plaats waarin alle zaken die het functioneren van de *Buurtuin* betreffen, zowel het eigen functioneren als de relaties met lokale overheid en derden, aan de orde komen

# V O O R B E E L D C O N T R A C T

## Overeenkomst tussen Partijen:

- De terreineigenaar
- De vereniging De *Buurtuin* i.o.
- Buurtorganisaties die een belang hebben genomen in de activiteiten van de vereniging, vertegenwoordigers daarvan

1. De terreineigenaar stelt een terrein beschikbaar. Aanduiding van ligging en rechten.
2. Tijdens de looptijd van deze overeenkomst heeft de huidige en toekomstige bestemming van het terrein geen invloed op het gebruik als *Buurtuin*.
3. Dit terrein wordt ter beschikking gesteld aan de vereniging voor gebruik als tuin en ontmoetingsplek, onder de voorwaarden van het programma **Onze Buurtuin** en het daaraan verbonden keurmerk.

## Verplichtingen van de terreineigenaar

4. De terreineigenaar of de lokale overheid stelt ter beschikking:
  - Waterleiding
  - Afsluitmogelijkheden voor bestaand hekwerk
  - Informatiebord
  - Voorzieningen voor afvalverwerking
- Inrichting, onderhoud en beheer van deze voorzieningen zijn daarbij inbegrepen
5. Deze overeenkomst geldt voor de duur van (bijvoorbeeld) 3 jaar.
6. De vereniging overlegt elk jaar een evaluatierapport/verslag van de verrichtingen en verzoekt de lokale overheid om verlening van de overeenkomst.
7. Parkeren van voertuigen in de tuin is niet toegestaan

8. Over de nodige bouwkundige activiteiten in en rond de tuin vindt overleg plaats met de vereniging.

## De vereniging verplicht zich

9. De Vereniging organiseert de volgende activiteiten:
  - Tuinieren
  - Regelmatige Aperos, buurtborrels, waarbij gebruikers elkaar ontmoeten en ervaringen uitwisselen
  - Bezoekmomenten voor scholen, tehuizen e.d.
  - Culturele manifestaties, bijv. tentoonstellingen, voordrachten, op een op de tuin toegesneden schaal
10. De vereniging informeert de buurt (en de lokale overheid) over het programma voor deze activiteiten.
11. De kosten voor deze activiteiten zijn voor de vereniging. De vereniging is zelf verantwoordelijk voor een goed financieel beheer van deze activiteiten
12. Verkopen van tuinproducten, consumpties e.d. aan derden zijn niet toegestaan.
13. De vereniging ziet erop toe dat haar activiteiten geen hinder voor de buurt veroorzaken.
14. De vereniging heeft aandacht voor zorgvuldig en adequaat onderhoud en beheer.
15. Over bouwkundige activiteiten in de tuin vindt overleg plaats met de lokale overheid.

## Kwaliteit

16. De kwaliteit van onderhoud en beheer vereist een hoog niveau, met name waar het gaat om het vrijwaren van de tuin van schadelijke stoffen en andere vervuiling. Er wordt gebruik gemaakt van duurzame materialen en ecologisch verantwoorde grondstoffen.

17. De vereniging zorgt voor verspreiding van kennis die wordt opgedaan met het ontwikkelen en beheren van de *Buurtuin*.

## Openstelling

18. De leden van de vereniging beheren de toegang van de tuin, met sleutels die in overleg ook in het bezit zijn van de lokale overheid.
19. In overleg met de terreineigenaar en de lokale overheid worden de openingstijden voor het publiek geregeld, minimaal twee maal per week, waarvan eenmaal in het weekend. Steeds is een lid van de vereniging aanwezig.
20. Eenmaal per jaar minimaal is de tuin open voor een breder toegankelijk evenement.
21. De tuin is 's nachts gesloten.

## Conflicten

22. De vereniging is aansprakelijk voor schade ontstaan uit het gebruik van de tuin, de activiteiten in de tuin en de producten van de tuin. De vereniging sluit daarom een WA verzekering af.
23. Conflicten tussen de terreineigenaar en de vereniging worden volgens gangbaar recht geregeld.



# JURIDISCHE INBEDDING

Nederland krijgt, kenmerkend voor een snel verstedelijkende samenleving, ook steeds meer tijdelijke natuur. Een *Buurtuin* kan ook worden beschouwd als een activiteit die – tijdelijk - natuur oplevert. In bepaalde omstandigheden zou dan de Flora en Faunawet in werking kunnen treden.

Het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie heeft inmiddels enkele overheden en particuliere initiatiefnemers ontheffing verleend voor het ontwikkelen van tijdelijke natuur. In een brief aan de Tweede Kamer (22 september 2010) heeft voormalig minister Gerda Verburg van LNV gemeld dat er een groeiende belangstelling is voor - meestal kleinere - tijdelijke natuurgebieden op braakliggende (bouw)terreinen. Zulke tijdelijke natuur levert een bijdrage aan de biodiversiteit en kan ook helpen de natuur dichterbij de mensen te brengen.

De activiteiten in de *Buurtuin* kunnen leiden tot het vestigen van beschermde planten- en diersoorten. Omdat deze bij opheffing van de tuin niet zomaar verwijderd mogen worden, kan het voor initiatiefnemers van een *Buurtuin* raadzaam zijn om tijdig ontheffing aan te vragen bij de verantwoordelijke overheidsinstelling. Zo'n ontheffing wordt verleend als initiatiefnemers van de *Buurtuin* kunnen aantonen dat aan drie eisen wordt voldaan:

- het beoogd terrein heeft een andere bestemming dan die van natuurgebied. Deze bestemming ligt vast in het geldend bestemmingsplan
- die uiteindelijke bestemming is bij aanvang van de *Buurtuin* nog niet gerealiseerd
- de *Buurtuin* levert, tussen het moment van in gebruikname en de in de toekomst mogelijk definitieve bestemmingsrealisatie, ook daadwerkelijk natuur op

Verder wil de overheid natuurlijk dat deze terreinen zoveel mogelijk publiek toegankelijk worden.

Dus als een particulier of een groep particuliere initiatiefnemers onder vergelijkbare omstandigheden gezamenlijk zo'n stuk tijdelijk braakliggende grond hebben, dan is aannemelijk dat ze in aanmerking zouden kunnen komen voor een ontheffing Tijdelijke Natuur. Het is raadzaam om met de gemeente en/of bij het verantwoordelijke Ministerie contact op te nemen.





# D E L I J S T E N

JARDINS PARTAGÉS PARIJS  
REFERENTIES EN BRONNEN



# LIJST JARDINS PARTAGÉS PARIJS

## Potager des Oiseaux

Rue des Oiseaux. 75003 Paris.  
Association Les Jardiniers du 3e  
potager\_des\_oiseaux@yahoo.fr

## 1001 Feuilles

Jardin Anne Franck, 14 impasse Berthaud  
75003 Paris.  
Association Jardin 1001 Feuilles  
jardin1001feuilles@gmail.com

## Jardin du passage Hébrard

Jardin partagé du Passage Hébrard, 75010 Paris.  
Associations Aires 10 et Jardin du Cheminot 145  
Avenue Parmentier, 75010 Paris,  
Tél. : 01 42 02 82 50

## Le Poireau Agile

Jardin Villemin Rue des Récollets, 75010 Paris,  
Association Ville Mains Jardins 4 Cité Riverin  
75010 Paris

## Jardin Villemin - Le Poireau Agile

8, Rue des Récollets, 75010 Paris  
06 07 41 44 32

## Jardin partagé Victor Schoelcher

Square Alban Satragne 107 bis rue du Faubourg  
Saint-Denis, 75010 Paris  
Association Jardins et Plu&apos;s  
22 bis rue de Paradis - 75010 Paris  
jardinsetplus@wanadoo.fr

## Jardin Nomade

48 rue Trouseau / angle rue Delescluze  
75011 Paris  
Association du quartier Saint Bernard, 7, rue du  
Dahomey - 75011 Paris Tél. 01 43 57 69 07  
contact@qsb11.org  
www.qsb11.org

## Jardin partagé Folie Titon

Rue de Chanzy, 75011 Paris.  
Association Cité Prost  
citeprost@free.fr

## Le Centre de la Terre

Square Jules Verne, Rue Jules Verne, 75011 Paris  
Association Chemins Verts Aude FERRAND  
Tél. : 01 47 00 44 34  
Square Jules Verne

## Aligresse

3 impasse Druinot - Square Léo Ferré  
75012 Paris,  
www.cl-aligre.org

## Jardin Bel Air

Square Charles Péguy 21 rue Rottembourg  
75012 Paris  
Association Graine de partage :  
35 rue Louis Braille 75012 Paris  
grainedepartage@free.fr

## Jardin Georges et Maï Politzer

Rue Georges et Maï Politzer  
75012 Paris

## Les jardins familiaux du Bd de l'Hôpital

122 boulevard de l'Hôpital / rue Watteau  
75013 Paris  
Fédération Nationale des Jardins Familiaux:  
11 rue Desprez - 75014 Paris Tél. : 01 45 40 40 45  
www.jardins-familiaux.asso.fr

## Les Jardins Malins

Square Boutroux / rue Franc-Nohain 75013 Paris.  
Fédération Nationale des Jardins Familiaux:  
11 rue Desprez 75014 Paris Tél. : 01 45 40 40 45  
www.jardins-familiaux.asso.fr

## Jardin des Mots et Merveilles

Square Paul Nizan 9 rue de l'Industrie  
75013 Paris Association Les peupliers  
lespeupliers.paris13@free.fr

## Le Lapin Ouvrier

Place de la Garenne - 75014 Paris  
Association Le Lapin Ouvrier, 8 ter,  
rue Jonquoy, 75014 Paris  
lapin.ouvrier@gmail.com

## Jardin partagé du square Auguste-Renoir

2 rue des Mariniers, 75014 Paris  
Association Les jardins partagés du 14e  
jardinspartages14@free.fr

## Jardin partagé du square du Chanoine-Viollet

40 rue Hippolyte Maindron, 75014 Paris

## Jardin de l'Aqueduc

Rue Thomas Francine, 75014 Paris  
Association des jardiniers de l'Aqueduc, 2 rue de  
l'Empereur-Julien - 75014 Paris  
jardin.aqueduc@gmail.com

## Le jardin de Falbala

Jardin du Moulin de la Vierge, angle rue de l'Ouest /  
rue du Moulin de la Vierge  
75014 Paris  
jardindefalbala@gmail.com

## Jardin du Moulin de la Vierge,

angle rue de l'Ouest / rue du Moulin de la Vierge  
75014 Paris

## Jardin partagé de la rue de Coulmiers

19-35 rue de Coulmiers, 75014 Paris  
Association Vert-Tige  
vert.tige@gmail.com

## Jardin partagé Jean Genet

156 rue Raymond Losserand, 75014 Paris

## Jardin des Périchaux

17 rue des Périchaux, 75015 Paris  
Association Entr'aide  
e.d.p.a@wanadoo.fr

## Jardin partagé Dalpayrat

Square Pierre-Adrien Dalpayrat, Rues Maurice  
Maignen / du Cotentin / André Gide, 75015 Paris  
Association Fleurs de bitume  
fleursdebitume@yahoo.fr

## Jardin aux Habitants

2 rue de la Manutention, 75016 Paris  
Association "jardin aux habitants"

## La Framboisine

183 avenue de Clichy, 75017 Paris.  
Association CEFIA : 102 rue de la Jonquière  
Tél. 01 42 63 23 75

## Jardin de Perlimpinpin

Parc Clichy Batignolles-Martin Luther King  
147 rue Cardinet, 75017 Paris  
Association Perlimpinpin  
michel\_danielou@yahoo.fr

## Jardins du Ruisseau

110 rue du Ruisseau, 75018 Paris  
Association Les amis des Jardins du Ruisseau  
7 villa des Tulipes, 75018 Paris  
www.lesjardinsduruisseau.org

## Jardin des Deux Nêthes

24-28 avenue de Clichy, 75018 Paris  
Association Cultures et Potager "17/18"  
culturesetpotager@wanadoo.fr

## Le Trèfle d'Eole

Jardins d'Eole, Rue d'Aubervilliers, 75018 Paris  
Association Trèfle d'Eole  
trefledeole@yahoo.fr

## Jardin partagé "Bois Dormoy"

2 bis cité de la Chapelle, 75018 Paris  
Association Le Bois Dormoy  
boisdormoy@yahoo.fr

# LIJST JARDINS PARTAGÉS PARIJS

## Jardin Ecobox "Impasse de la Chapelle"

Impasse de la Chapelle, 75018 Paris  
Association Ecobox 37 rue Pajol  
75018,Paris Tél. : 01 40 38 17 94  
ecobox@no-log.org  
www.jardin-ecobox.net/si...

## Serre aux Légumes

57 avenue de Flandre, 75019 Paris  
Associations : - CPN Val de Seine 29 rue de Babylone  
75007 Paris Tél. : 01 42 22 43 46 cpnvaldeseine@  
graine-idf.org -

## Espace Couleurs et Senteurs

Square Tanger Maroc 49 ter, avenue de Flandre  
75019 Paris  
Association Espace 19, 175 bis, rue de Crimée -  
75019 Paris Tél. : 01 40 36 15 78

## Charmante Petite Campagne Urbaine

2 rue de la Marne 75019 Paris  
Association Espace 19 : 175 bis, rue de Crimée -  
75019 Paris Tél. : 01 40 36 15 78

## Jardin de Léon

18 rue Léon Giraud, 75019 Paris.  
Association Espace 19 : 175 bis, rue de Crimée -  
75019, Paris Tél. : 01 40 36 15 78

## Jardin de la rue Henri-Ribière

Rue Henri Ribière, 75019 Paris

## Un P'tit Bol d'Air

11 quai de l'Oise, 75019 Paris.  
Association Un p'tit bol d'air, 5 rue de l'Argonne -  
75019, Paris

## Jardin de la Butte Bergeyre

Angle rue Georges Lardennois / rue de Gourmont  
Les Habitants de la Butte Bergeyre, 12 rue Rémy de  
Gourmont, 75019 Paris  
www.habitants.bergeyre.free.fr

## Les Jardins Passagers

Parc de la Villette, près de la Grande Halle, Porte de  
Pantin Contact et infos :  
Tél. : 01 40 03 74 80  
www.villette.com

## Jardin 150 Bd de la Villette

150 boulevard de la Villette, 75019 Paris  
Dans la cour de l'immeuble.  
Association Espace 19 : 175 bis, rue de Crimée -  
75019 Paris Tél. : 01 40 36 15 78

## Jardin des Petits Passages

33 rue Petit, 75019 Paris.  
Association J2P : 32 rue Petit  
75019 Paris Tél. : 01 42 39 24 24  
associationj2p@wanadoo.fr

## Le Jardin Fessart

40 rue Fessart, 75019 Paris.  
Association Le Jardin Fessart  
jardinfessart@free.fr

## Lilot Lilas

295 rue de Belleville, 75019 Paris.  
Association Lilolila  
lilolila19@free.fr

## Jardin Crimée-Thionville

151 rue de Crimée, 75019 Paris.  
Association Les jardins Nomades : 96 quai de la  
Loire - 75019 Paris Tél. : 01 78 67 43 19

## Rue du Maroc

26 rue du Maroc, 75019 Paris  
Jardin situé au sein de la résidence

## Jardin partagé "église Saint-Serge"

99 rue de Crimée, 75019 Paris.  
Association Jardin Saint-Serge 06 07 02 28 53  
www.jardin-saintserge.fr

## Jardin Casque d'Or

41 rue des Haies, 75020 Paris.  
Association du jardin partagé Casque d'Or  
haies.partagees@gmail.com

## Jardins du Béton Saint-Blaise

14-16 rue du Clos, 75020 Paris.  
Association La Fayette Accueil Centre chenal Saint-  
Blaise Tél. : 01 44 93 81 71  
chenalsaintblaise@asso-lafayetteaccueil.fr

## 56 Saint-Blaise

56 rue Saint-Blaise, 75020 Paris. Atelier  
d'Architecture Autogéré Tél. : 01 53 26 72 20

## Le Jardin sur le Toit

93 rue des Haies, 75020 Paris..  
Association La Fayette Accueil Centre chenal Saint-  
Blaise Tél. : 01 44 93 81 71  
chenalsaintblaise@asso-lafayetteaccueil...

## Jardin rue des Envierges

17 rue des Envierges, 75020 Paris  
Tél. 01 47 97 02 96  
archipelia@wanadoo.fr

## Jardin partagé du terrain Luquet

Passage Piat, 75020 Paris  
Archipelia 17, rue des Envierges, 75020 Paris Tél. :  
01 47 97 02 96  
archipelia@wanadoo.fr

## Papilles et Papillons

3-5 rue Gasnier-Guy, 75020,Paris  
Régie de quartier "les amandines" 30, rue des  
Partants, 75020 Paris Tél. : 01 40 33 50 30  
lesamandines@noos.fr

## Leroy Sème

2 bis cité Leroy / 315 rue des Pyrénées  
75020 Paris. Association Leroy Sème  
leroyseme@yahoo.fr  
Blog <http://leroyseme.canalblog.com/>

## Jardin des soupirs

18 passage des Soupirs, 75020 Paris Association du  
passage des Soupirs  
13 passage des soupirs, 75020 Paris  
associationsoupirs@wanadoo.fr

## Jardin partagé Python Duvernois

Entre les rues Henri Duvernois et Joseph Python  
75020 Paris.

## Jardinons collectif

Saint Germain sur Morin 77 Seine et Marne, Ferme  
des religieux - à proximité du 12 rue de Paris,  
77860 Saint Germain sur Morin  
<http://www.espace-public.org/jardin/spip.php>



# REFERENTIES EN BRONNEN

## LITERATUUR

- *Jardins Partagés, Utopie, écologie, conseils pratiques.* L.Baudelet, F.Basset, A. Le Roy. Terre Vivante 2008.
- *Guerrilla Gardening, a manualfesto.* D.Tracey. New Society Publishers, Cnd 2007
- *On guerrilla gardening, handbook for gardening without boundaries.* R. Reynolds. Bloomsbury 2008
- *La Charte Main Verte.* Commission Extra-Municipale Environnement et Développement Durable. Paris, 11-06-2003
- *Jardins Citoyens.* Communauté Urbaine de Lyon. Le passe-jardins. Lyon 2003
- *Du jardin ouvrier au jardin partagé, un rôle social et environnemental.* INP 2007.
- *Les Jardins, nouveaux supports de développement local.* L.Petit en K.Ramona, Université Lumière Lyon2, 2005
- Jardins Citoyens. Dossier réalisé en 2003 par le Grand Lyon, le CAUE du Rhône et l'association Le Passe-Jardins.
- Laurence Baudelet *Les jardins partagés: un nouvel espace public?*, in: Urbanisme n° 343, juillet-août 2005, p. 33-71.

## WEBSITES

- [www.socialgreen.nl](http://www.socialgreen.nl)
- [www.paris.fr/loisirs/jardinage-vegetation/jardins-partages](http://www.paris.fr/loisirs/jardinage-vegetation/jardins-partages)
- [www.lepassejardins.fr](http://www.lepassejardins.fr)
- [www.jardinons-ensemble.org](http://www.jardinons-ensemble.org)
- [www.fnars.asso.fr](http://www.fnars.asso.fr)
- [www.paris.fr/portail/parcs](http://www.paris.fr/portail/parcs)
- [www.place-publique.fr](http://www.place-publique.fr)



**D E**

**B E E L D E N**

**EEN TUIN MET VEEL GEZICHTEN**



# E E N T U I N M E T

## THUIS

Thuis laat zien dat de gebruikers en bewoners zich in hun tuin thuisvoelen, zij zijn op hun gemak, hebben geen last van pottenkijkers en ondernemen activiteiten met hun burens, vrienden alsof ze thuis zijn.

## FEEST

Feest laat zien dat de tuin ook een plek is waar je feest kan vieren, eten met je vrienden, een partij kan organiseren en vrolijk kan zijn.

## SIER

De tuin hoeft niet per se nuttig te zijn, maar kan deels ook voor de sier gehouden worden, met alle vrijheden die er zijn. Het is immers geen formele tuin, maar een sieraad voor de buurt.

## SCHOOL

In de tuin kun je net als op school leren tuinieren. Er is altijd iemand die meer weet dan jij, bovendien knoop je zo onverwachte leuke contacten aan.

## WEG

De tuin biedt de mogelijkheid je even helemaal van de wereld te wanen, weg van alledaagse beslommingen, je hoort niks, je ziet niks.

## DENSE

Dense laat zien hoe creatief bewoners en buurt zijn bij het vinden van een geschikte locatie.

## OOGST

Oogst laat zien hoe de gebruikers zich inspinnen om van hun tuin een echte productiefactor van formaat te maken. Dat is nuttig, maar ook leuk; bovendien doe je iets aan het herstel van de lokale economie.

## SLIM

Op onmogelijke plekken kan je met elkaar slim een tuin aanleggen, dat leidt misschien wel tot geavanceerde tuinierskunst. Daar ben je dan trots op want iedereen kan het zien. Bovendien verklein je de kans dat er, zolang de tuin er ligt, ongewenste activiteiten plaatsvinden.

# V E E L G E Z I C H T E N

## VRIJ

Een tuin met de burens aanleggen kan alleen slagen als je het met elkaar eens kunt worden. Natuurlijk hou je je aan de regels, desondanks (of juist daardoor) kan het je lukken om je er helemaal vrij te voelen. Je kan dan immers doen en laten wat je wil.

## CACHÉ

Je onttrekken aan de buitenwereld, dat kan in deze tuin en je hoeft er alleen maar groen voor aan te leggen. Dan kun je onzichtbaar zijn, verborgen voor de stad. Maar je hoort er toch ook weer bij..

## VEILIG

Omdat de tuin een *Buurtuin* is, weet je dat er toezicht is, dat de tuin 's avonds afgesloten wordt en dat niet iedereen er zomaar naar binnen kan. Dat geeft een veilig gevoel.

## TEGEN

In deze tuin kan je met je burens laten zien dat je lak hebt aan grootse plannen die niet werken, dat je de touwtjes in eigen hand kan houden. Dat geeft een goed gevoel: je kunt ook solidair zijn los van het systeem, de regels en de anderen.

## ONDANKS

Ondanks de haast onmogelijke eigenschappen van deze plek is er toch iets van te maken, en nog wel zo dat het als tuin prima kan doorgaan. Daar zijn de gebruikers trots op.

## SAMEN

Samen organiseer je de inrichting en het gebruik van de tuin. Dat betekent een rooster voor wie er dienst heeft, wanneer het feest plaatsvindt en wie het apero deze keer organiseert. Bovendien kan je ook zo zien wie de boel moet opruimen.

## TIJDELIJK

De tuin bestaat dankzij het contract tussen exploitant van de grond en de eigenaar (gemeente, coöperatie of iemand anders). Dat contract is per definitie tijdelijk en kan beëindigd worden. In dat geval verdwijnt de tuin hier. Dat levert niet altijd fraaie beelden op, maar hij komt misschien elders weer tevoorschijn!





# T H U I S



**THUIS** laat zien dat de gebruikers en bewoners zich in hun tuin thuisvoelen, zij zijn op hun gemak, hebben geen last van pottenkijkers en ondernemen activiteiten met hun buren, vrienden alsof ze thuis zijn.







**FEEST** laat zien dat de tuin ook een plek is waar je feest kan vieren, eten met je vrienden, een partij kan organiseren en vrolijk kan zijn.

# F E E S T







# SIER



De tuin hoeft niet per se nuttig te zijn, maar kan deels ook voor de **SIER** gehouden worden, met alle vrijheden die er zijn. Het is immers geen formele tuin, maar een sieraad voor de buurt.





# S C H O O L

In de tuin kun je net als op **SCHOOL** leren tuinieren. Er is altijd iemand die meer weet dan jij, bovendien knoop je zo onverwachte leuke contacten aan.







De tuin biedt de mogelijkheid je even helemaal van de wereld te wanen, **WEG** van alledaagse beslommeringen, je hoort niks, je ziet niks.

# W E G







DENSE laat zien hoe creatief bewoners en buurt zijn bij het vinden van een geschikte locatie.

# D E N S E

Venez nous rejoindre  
 au  
**Jardin sur le Toit**  
 89 rue des Haies  
 75020

Un jardin collectif  
 pour cultiver des légumes, des  
 fleurs, des rencontres, de la  
 convivialité, etc.

Animatrice jardinière: Françoise Spuhler

**Horaires des ateliers**  
 Mardi et jeudi: 9h30 - 12h  
 Mercredi: 14h-17h (pour les enfants)  
 Vendredi: 14h-17h30





**OOGST** laat zien hoe de gebruikers zich inspannen om van hun tuin een echte productiefactor van formaat te maken. Dat is nuttig, maar ook leuk; bovendien doe je iets aan het herstel van de lokale economie.

# O O G S T







S  
L  
I  
M



Op onmogelijke plekken kan je met elkaar **SLIM** een tuin aanleggen, dat leidt misschien wel tot geavanceerde tuinierskunst. Daar ben je dan trots op want iedereen kan het zien. Bovendien verklein je de kans dat er, zolang de tuin er ligt, ongewenste activiteiten plaatsvinden..





# V R I J

Een tuin met de buren aanleggen kan alleen slagen als je het met elkaar eens kunt worden. Natuurlijk hou je je aan de regels, desondanks (of juist daardoor) kan het je lukken om je er helemaal **VRIJ** te voelen. Je kan dan immers doen en laten wat je wil.







# C A C H É



Je onttrekken aan de buitenwereld, dat kan in deze tuin en je hoeft er alleen maar groen voor aan te leggen. Dan kun je onzichtbaar zijn, **VERBORGEN** voor de stad. Maar je hoort er toch ook weer bij....







Omdat de tuin een *Buurtuin* is, weet je dat er toezicht is, dat de tuin 's avonds afgesloten wordt en dat niet iedereen er zomaar naar binnen kan. Dat geeft een **VEILIG** gevoel.

# VEILIG







# T E G E N



In deze tuin kan je met je burens laten zien dat je lak hebt aan grootse plannen die niet werken, dat je de touwtjes in eigen hand kan houden, dat je ergens **TEGEN** bent. Dat geeft een goed gevoel: je kunt ook solidair zijn los van het systeem, de regels en de anderen.







**ONDANKS** de haast onmogelijke eigenschappen van deze plek is er toch iets van te maken, en nog wel zo dat het als tuin prima kan doorgaan. Daar zijn de gebruikers trots op.



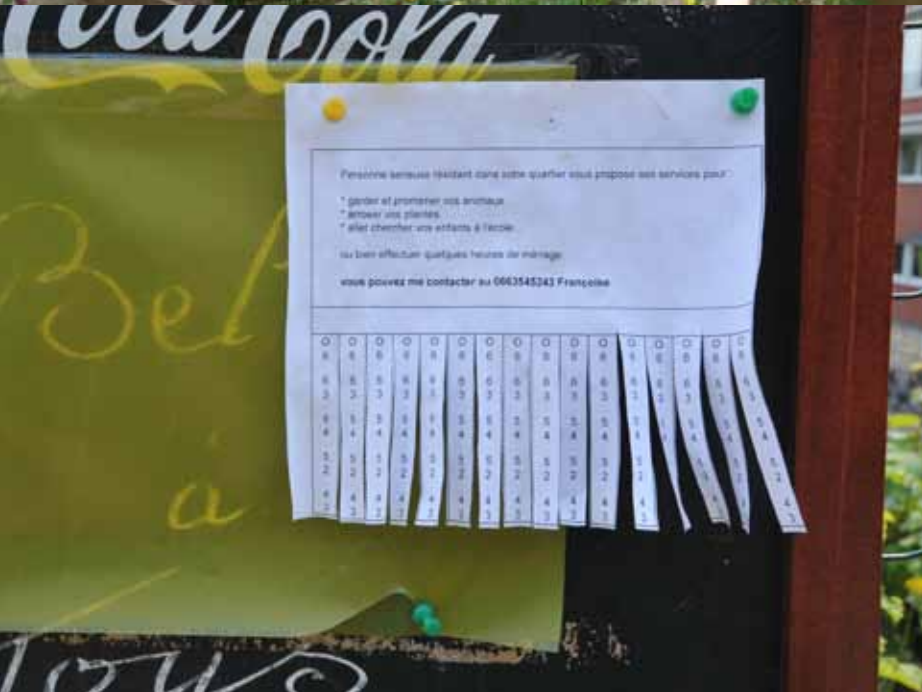
# ONDANKS







# S A M E N



**SAMEN** organiseer je de inrichting en het gebruik van de tuin. Dat betekent een rooster voor wie er dienst heeft, wanneer het feest plaatsvindt en wie het apero deze keer organiseert. Bovendien kan je ook zo zien wie de boel moet opruimen..





# T I J D E L I J K

**PERMIS DE DÉMOLIR**

N° Permis : 075 119 10V 0012

En date du : 04.02.2011

Bénéficiaire(s) : CPCU

Nature des travaux : Démolition totale de la chaufferie et de la cheminée

Superficie hors œuvre nette autorisée : / m<sup>2</sup>

Hauteur de la/des construction(s) : / m

Surface des bâtiments à démolir : 2400 m<sup>2</sup>

Superficie du terrain : 5085 m<sup>2</sup>

Le dossier peut être consulté à la Mairie de (ville et adresse) : Mairie de Paris - Direction de l'urbanisme, 19, Bd Dardot - 75151 PARIS Cedex 04

**CHANTIER INTERDIT AU PUBLIC**

De tuin bestaat dankzij het contract tussen exploitant van de grond en de eigenaar (gemeente, coöporatie of iemand anders). Dat contract is per definitie **TIJDELIJK** en kan beëindigd worden. In dat geval verdwijnt de tuin hier. Dat levert niet altijd fraaie beelden op, maar hij komt misschien elders weer tevoorschijn!







# C O L O F O N

## **BUURTUIN..!**

Leren van de *Jardins Partagés* in Frankrijk

peter.visschedijk@wur.nl  
m.philippa@minlnv.nl  
jos.jonkhof@xs4all.nl

Foto's : Peter Visschedijk  
Matthijs Philippa  
Jos Jonkhof

Drukwerk: RICOH Nederland B.V.

ISBN 978-90-327-0393-6



© 2012 Alterra  
Postbus 47  
6700 AA Wageningen - NL

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Alterra of de auteurs.

Deze uitgave is tot stand gekomen in het kader van BO-11 Natuur, Landschap en Platteland, thema Groen Nederland. Projectcode BO-11-014.05-005